

מול התקפת הקוראים

מטכסים נרשום שוקן ושבתו טבת עצה. צילום זה נעשה בעת פנישת כמה מחברי המערכת של הארץ עם הסטודנטים

ישראלי. מפא"י מפסידה עליו כסף אך ורק מפני שהיא רואה בו כלי-תעמולה, לאחיות עיני ציונים בחו"ל ואנשי המושבה הורה בישראל. כלי כזה לא יכול היה לסייע ל-בן-גוריון במלחמתו הקשה נגד דעת-הקהל בארץ.

העתון שניבחר לתפקיד זה היה הארץ. המוציא-לפועל העיקרי של תוכנית זו: סבי טבת, שכבר הוכיח את נאמנותו בפרשת

רון אשר בפירסומו הוא חסך.

★ ★ ★

נבויות כלבוש אובייקטיבי

הכתב שעד לאתו זמן נחשב יצירה בלתי-צפויה, הוא המשיך בכתיבת מדורו האישי, ששוב לא דן בנושאים פילי-טוניים. הוקדש עתה להשמעת פנחס לבון

התקף שבתו טבת קשות על תעלוליו העתונאיים בשולי פרשת פנחס לבון. פגישה זו, בצירוף פגישה נוספת שנערכה בירושלים וחילופי-דעות בין שוקן לבין מספר פרופיסורים, נרמו לעיננו בסחורנו של שוקן בתכונה שבגריית הארץ אל תוך הבוץ, על-ידי שבתו טבת.

מר לבון לא חדל לראות עצמו מועמד פוטנציאלי לתפקיד ראש הממשלה, כירשו של מר בן-גוריון.

כעבור שלושה ימים כתב טבת: "אילו בירר שר הבטחון (לבון) את המיקרה החמור המכונה 'מיקרה ביש' בו במקום, ייתכן ולא היה צורך בוועדת חקירה. אם לא עשה כן, עניין זה אומר דרשני, ולא לזכותו של מר לבון. ניח לרגע שכל הדברים האלה — קנוניה ב'ועדת השניים', הסתרת עדותו של מר פרס מפני מר לבון, ביזבוז מליונים, העובדה שקצינים שקרו או הדיחו לשקר — נכונים, המתור הפליט אותם בציבור תסם כן...? כל המסע שהוא עורך, מבחינה ציבורית, פסול מכל הבחינות. הוא אינו יכול אלא להעיד על הכוונות השליליות של עורכיו."

תפקידו של סבי היה לשמש שופר עיקרי ליצירת אחירה זו. 'סביטאג' של הדמר קראטיה, הגדיר אחד מחברי מזכירות מפא"י את מלאכתו של סבי טבת. המלאכה נעשתה בעשרות כתבות וידיעות, אשר מן הרגע הראשון ניסו להטיל דופי במניעיו של לבון, ואשר חזרו השכם והערב על נימה אחת: לבון גמיר; מחר יערמו את ראשו.

★ ★ ★

סידוף — והכחשה

אין דבר המסביר את חלקו של טבת, כדובר פרס ושות', יותר מן המאמרים והידיעות שהוא עצמו כתב ב' הארץ. כבר בסוף ספטמבר, כאשר אך החלה פרשה לבון, כתב טבת: "באמת מפליא, שדוקא פנחס לבון, היחיד במפא"י כולה הממרה את מרות היחיד, הוא אשר יזדקק לה. מפליא לא פחות, משום שבן-גוריון מסרב — ומאד מתקבל על הדעת בגלל מידה של הגינות — להיעתר לתפילה לרוב חסד ולגודל משפט של יחיד, מתקומם פנחס לבון ומכריז מלחמה נגדו... אני רוצה להאמין שפנחס לבון עושה כן משום הר' גשת העוול המעביר אותו, אולי, על דעתו. כעבור שבוע ימים, שעה שדעת-החקירה הצבאית שהוקמה על-ידי בן-גוריון עצמי, בראשות השופט העליון חיים כהן, חקרה בפרשה, ביזה טבת את החקירה, בקובעו כי הקצינים יכחישו את האשמות-היוזף וה' שידול לעדות שקר — ומכאן ההשערה שלא יענה בידי וועדת כהן להגיע לאמת שונה מזו שאליה הגיעו היה אולשן ודורי (שלא מצאו הוכחות כי זוייפו מיסמכים)... נראה שמר שרת לא התחשב רק בפרשה אלא התיחס ברצינות לטענת הגורמים הבט' חזוניים, כי מר לבון אינו מתאים לתפקיד שר בטחון."

כעבור תקופה קצרה הכחיש שרת עצמו גירסה זו, בקבעו שאילו ידע על הזיופים, לא היה מפרס את לבון — וכי לאחר שנודע לו, הריהו רואה את לבון כמטוהר לעתים הסתבך. 'סופר הארץ' בשקרים גסים כל-כך, שהעתון היה נאלץ להכחישם כעבור יומיים. כך, למשל, הודיע ב'צ' לאוקטובר: "בין היתר אמר ראש הממשלה שלפני ועדת השניים באותו זמן היו שתי גירסאות, והוועדה דחתה את גירסתו של פנחס לבון והעדיפה את הגירסה השנייה."

כעבור יומיים באה ההכחשה: "ממלא מקום יושב ראש ועדת החוקן והבטחון בקרב בזה הוודיע, על דעת הוועדה כולה, כי ראש הממשלה לא אמר דבר זה או דומה לזה."

★ ★ ★

שום ההפחדה

ככל שגברתה האהדה הציבורית ללבון, וככל שהסתבר כי אומנם נפל קורבן לקנוניה שפלה, ב'1954, כן נעשו התקפותיו של טבת אישיות ונבויות יותר (הארץ 18.10.60): "בהחג המתנגדים לטר לבון במפא"י מתגבש רצון להגית על המסע בו פתח המזכיר הכללי של ההסתדרות, במסע נגדי בו יוסח נגדו שהוא הנהיג, 'משטר יחיד' בהסתדרות, תוך שימוש ביד קשה באלה שלא הסכימו בכל להשקפותיו..."

טבת ניסה לרמוז כי לבון ניהל את כל מערכתו הציבורית רק מתוך שאיפת אי-שיות וכי נוסף בסיסמאות מדיניות-חברתיות רק ככהחאה. "יהיה בזה לא מעט מן הגיחוך", כתב, "אם מרגע שמר לבון קיבל סיפוק אישי, יתנדפו כמאליתן הסיסמאות."

הסיסמאות לא התנדפו. על כן היה צורך לנוסף בשום ההפחדה. כתב "סופר הארץ", (31.10.60): "ראש הממשלה מר ד. בן-גוריון יחלף מעתה למערכה אישית נגד מר פ. לבון... לדעתו פגע מר לבון במערכת הבטחון וגם במר בן-גוריון עצמו ואין לסלוח לו."

אולם לא רק בהבעת-דעות שירת סבי טבת את ביגיי ונערי. אף במסירת עוב' דות, עיחת הארץ את המציאות. כך, למשל, תיאר את תוצאות ישיבת מזכירות מפא"י, שהתכנסה כדי לדון בתזוהרה שהשמיע לבון באוני העתונות, מפני סכנת האסאטיזם: "מזכירות מפא"י נופה בלבון. במיבחן-הכו' חות מצא עצמו המזכיר הכללי של ההס' תדרות במיעוט, והוא נוכח שצמרת מפא"י אינה מוכנה לתמוך בו במאבק נגד ב'ג... ראשי המפלגה מתנערים מתכסיסי המאבק של מר לבון ואינם מוכנים לעודדו... תוצאות ישיבת המזכירות משאירות את מר לבון מבודד במערכתו, כאשר גם רוב ידי-דיו בתוך צמרת מפא"י מסתייגים ממנו וזועמים עליו." ושוב, מונף שוט החיסול: "מתנגדיו של מר לבון בתוך מפא"י מתכוו' ננים לעורר גם 'חסאיו' האחרים של המז' כי הכללי של ההסתדרות, ביחוד התקפותיו על מערכת הבטחון."

דברים אלה הובאו כידיעה עתונאית, לא כמאמר המביע דעות אישיות. הם שקורים במאורע שקרה, ואשר קוראי הארץ יכלו לצפות כי עתונם ידחה עליו ביושר, לשם השחאה, אפשר לצטט את הבוקר מאותו יום (18.12.60) על אותו נושא: "מרבית הנוא' מים הביעו מורת-רוח על הצורה בה הת' בטא מר לבון במסיבת העתונאים, שקיים בבית סוקולוב, לרגלי ארבעים שנות ההס' תדרות, כלפי ראש הממשלה, הצנוור, והאש' מתויו על טיפוח תורה אסאטיסטית בצמרת המדינה. אולם בד בבד עם הסתייגות הנוא' מים מן הארץ, שבחר מר לבון להעלות נקודות פולמוס אלה — הם גינו ברובם את מסע הליחשות המתנהל נגד מזכיר ההס' (המשך בעמוד 18)

בקהלנות

עמוס בן-גוריון (העומם הזה 1219).

טבי עשה את המוטל עליו ביסודיות. תחילה היה צורך להסדיר את ההסכם בצורה רשמית. גרשום שוקן זימן בביתו את חברי הנהלת המערכת של הארץ. סבי הביא לשם את שמעון פרס. באותה פגישה נקבע כי הארץ יתייצב לימין פרס ושותפיו, יהיה יסוד המיבנה העתונאי שזכה לאחר מכן לכינוי "יוניטד פרס".

פגישה זו, בה שימש טבת סרסור המק' שר בין גדולי המשטר לבין מערכת עתונה, גם ביססה את מעמדו של טבת בחוגי ה' פנימי של עורך הארץ. אף שאינו נמנה רשמית עם חברי הנהלת המערכת, החל משתתף בקביעות בישיבותיה. הכתב בדרגה 5, לא זו בלבד שהוכנס לחוג העורכים, אלא שהחל נוטל חלק פעיל יותר ויותר בעיצוב דמותו של העתון.

תוספת זו של עבודה לא נשאה את שמו של מחברה, כי אם הופיעה תחת הציון "מאת סופר הארץ". עתונאי יכול להביע דעות אישיות מעל גבי עתון. זוהי זכותו, אפילו אם הוא מבכר לנצל זכות זו לצד זה או אחר של פרשה מסויימת. אולם ההגינות המיקצועית מחייבת כי הבעת-דעה זו תיעשה בגלוי, תחת שמו. — או שהעתון כולו יודיע על עמדתו. כי או ברור לקורא שזוהי דעה של האיש או העתון. מאמרים אלה נבדלים לחלוטין מן הידיעות, החייבות להיות אובייקטיביות. חברי-למערכת של טבת, למשל, חלטר ("פולס") גרוס, תקף בחריפות את לבון. אולם זאת עשה, לרוב, כמאמרים התומכים, כהבעת-דעה גלויה.

הוא שינה את פרצופו הציבורי של הארץ לא רק חוך כדי דיונים מקצועיים בישיבות הנהלת המערכת. לכתב השאפתן והמתנשא היתה גישה ישירה לשוקן, וב' שיחות אישיות אלה הצליח לסבך אותו יותר ויותר בצירו פרס.

שבתו טבת בנו בחובה מקצועיות זו, הלביש את דעותיו ונבויותיו האישיות במל' בוש של ידיעות מוסמכות, 'מאת סופר הארץ'. את שם הארץ ניצל כדי לנהל מערכה פסיכולוגית, למרסם כידיעות מוס' מכות שמועות וזוניות ואיומים.

דויד בן-גוריון עצמו לא אמר כמעט מאומה בכל הפרשה. את האולטימאטומים, ההשמצות, האיומים, הדרושות והעלבונות הביאו אחרים, בשמה. כך יכלו צעיריו למלא את חלל המדינה באחירות-אימים, מבלי שתחול עליהם כל אחירות, ומבלי שביגיי יתחייב לדבר. כאשר היו דבריהם עוברים את הגבול, היתה פשוט מתפרסמת הודעה קצרה, כי הדברים לא נאמרו על-ידי בן-גוריון.

שקריו של טבת עם פרס עצמו היו יקרים לא פחות. הכתב היה אורח קבוע בלישכתו של פרס, במשרד-הבטחון בקריה. כתבלבים אחרים, שגוייסו אף הם ל'יוניטד פרס', הופתעו ממידת החופשיות שטבת הרשה לעצמו שם. סיפר אחד מהם, כעבור זמן: "הוא טילפן ישר מלישכתו של פרס למערכת הארץ. הכתיב את הידיעה ישר בטלפון!" כתבים אחרים לפחות העמידו פנים כאילו הם מעבדים את ידיעותיהם בעצמם, וכדי לצאת ידי חובה, הלכו למקום נייטראלי כדי לטלפן.

• שוקן התנגד תחילה לשלוח את טבת לפאריס, ניכנד רק כאשר טבת איים להתפטר ולנסוע בעזרת מוסד ציבורי אחר. סיעה לכניעת שוקן הועדה שהסתבר כי טבת לא רצה לנסוע לחו"ל כל-כך מתוך סיבות מקצועיות, כמו מתוך סיבות אישיות.

טבת נאלץ להפסיק נוהג זה, כאשר פורסם הדבר ברבים, בהעומם הזה. תחת לערוך ביקורים במשרד-הבטחון, החל מגביר את תכיפות ביקוריו בדירתו הפרטית של שמ' עזין פרס, בשיכון נוה בתל-אביב. כמעט מדי יום היה מתדפק על דלת ביתה של משפחת פרס, ממתין לעתים עד התפנות פרס מעבודתו. סגן שר-הבטחון בא הביתה, למסור לסופר הארץ את הקומוגיקאט האח-